

Verslag conferentie De toekomst van permanent leren en ontwikkelen: fit for the future

Op dinsdag 14 november 2017 (14.00 – 16.30 uur) vond de conferentie De toekomst van permanent leren en ontwikkelen plaats bij vergadercentrum Domstad in Utrecht. Met zo'n 150 mensen werd van gedachten gewisseld over de noodzaak van flexibiliteit in het kader van een leven lang ontwikkelen. Deze conferentie werd georganiseerd door NCP NLQF, Euroguidance, Europass en NCP ECVET.

Onder leiding van dagvoorzitter Jacobine Geel en met bijdragen van Alison Crabb vanuit de Europese Commissie, Inge Vossenaar vanuit het Ministerie van OCW en Joke Elzenaar van de commissie Sap, werd op interactieve wijze ingegaan op hoe Nederland vorm geeft aan de toekomst van een leven lang ontwikkelen.

Alison Crabb – head of unit Skills and Qualifications Europese commissie - trapt af met een Europees perspectief. 'We seem to be surrounded by figures and numbers. Two third of the children going to school today will be employed in jobs not known today. 60% of our workforce is full time employed. The rest is working part time or self-employed. Multiple transitions are going on. Instead of lifelong employment we talk about lifelong employability. It is evident that lifelong learning is important. Especially since 70 million adults in the EU do not have functional levels for the basic skills as reading and numeracy. Without these skills you are not going to feel integrated in society and at ease. So: we have to open ways for them to obtain those skills. That is why we have a New Skills Agenda and an actionplan for the basic skills in Europe: Upskilling Pathways. It is Europe's role to help the member states to compare educational systems and levels. So they can learn from each other. For instance, what is going on in specific sectors? Everything for the most important goal: achieving the right skills on the right place in the right time. Not only within the member states but also more on a global scale. The leitmotiv is: working across country borders. Informing each other. Learning from each other.'

Inge Vossenaar - directeur MBO, Ministerie van OCW - stelt dat leren innoveren is. 'Een leven lang ontwikkelen is cruciaal voor onze economie en maatschappij. Leren moet een continue proces worden. Mijn kinderen zijn goed in computerspellen. Van het ene naar het andere level kan heel veel moeite kosten. Maar als je het dan haalt geeft dat zo'n kick dat het lichaam dopamine aanmaakt. Als we die beweging in het onderwijs kunnen brengen... Nederland staat in de top vijf binnen de EU voor het volgen van cursussen. Dat is niet slecht. Maar er is ook groep die belemmeringen ervaart. Hoger opgeleiden zijn meer geneigd te gaan leren dan lager opgeleiden. De EU-agenda heeft juist aandacht voor deze doelgroepen om basisvaardigheden taal, rekenen en sociale vaardigheden te verbeteren. Hoe bereik je mensen? We moeten nieuwe wegen zoeken. Daar zijn al mooie voorbeelden van. UWV neemt bijvoorbeeld bij iedereen een taalmeter af en verwijst mensen indien nodig door om hen te ondersteunen. Dat soort samenwerkingsverbanden is cruciaal. Ook de praktijkgerichtheid van opleiden is van belang. Aansluiten bij wat mensen kennen en kunnen. En hak het in blokken zodat mensen gericht datgene kunnen leren dat ze nodig hebben. Ook daar zien we al veel mooie voorbeelden van. Dat moeten we nu verder handen en voeten geven.

In het regeerakkoord wordt aangegeven dat het de primaire verantwoordelijkheid van werkgevers en werknemers is dat werknemers inzetbaar blijven. De overheid zorgt voor de noodzakelijke randvoorwaarden. Een belangrijke succesfactor daarbij is een doorbraak op 'leven lang ontwikkelen'. Daarmee wordt verankerd dat toekomstige generaties werkenden productief en gezond kunnen werken, ook tot aan hun AOW-gerechtigde leeftijd. In het regeerakkoord staan maatregelen om te komen tot leven lang ontwikkelen. Zo gaat de individuele leerrekening de fiscale scholingsaftrek vervangen. Maar werkgevers en werknemers kunnen het niet alleen. Ook onderwijs zal een rol moeten nemen. De komende periode gaan de ministers van OCW, SZW en EZ plannen uitwerken.

Wat betreft NLQF: NLQF bestaat nu vijf jaar en afgelopen periode is er een evaluatieonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek biedt een goede basis voor een verdere verkenning naar mogelijkheden voor een wetsvoorstel, dat regelt dan NLQF op alle door de overheid erkende diploma's komt te staan. De evaluatie na vijf jaar NLQF toont aan dat we wat er nu ligt, kunnen gebruiken om één taal te hebben met betrekking tot een leven lang ontwikkelen.'

Joke Elzenaar - lid van de commissie SAP en directeur Bestuursacademie Nederland - weet: 'Doorleren werkt!' *Doorleren werkt* is tevens de titel van het advies over vraagfinanciering in het middelbaar beroepsonderwijs in het kader van permanent leren dat afgelopen voorjaar door de *Commissie vraagfinanciering mbo* onder leiding van Jolanda Sap aan de minister van OCW werd aangeboden.

'De arbeidsmarkt vernieuwt zich en digitaliseert. Denk aan 3D-printers, zelfrijdende vrachtwagens. We staan aan de vooravond van robotisering. Maar de kloof tussen degenen die meekunnen in de huidige ontwikkelingen en degenen die afhaken wordt groter. De werkloosheid daalt momenteel, maar voor ouderen is het moeilijk om een baan te vinden.

We praten al zeker 20 jaar over een leven lang leren. Het wordt tijd dat we echt iets gaan doen. Je blijven ontwikkelen geeft onafhankelijkheid. We weten dat de lager opgeleiden minder doen aan hun ontwikkeling. Uit onderzoek blijkt dat niet de motivatie ontbreekt maar dat vooral de mogelijkheden ontbreken. Een leven lang leren is goed voor het individu, de samenleving, de economie. Goed voor ons allemaal.

Het thema een leven lang leren valt nu onder het ministerie van SZW. Ik hoop dat er met de plannen rond een leven lang leren en o.a. de individuele leerrekening uit het regeerakkoord zal worden toegewerkt naar een meer flexibel systeem. Dat het meer zal gaan om werk- en denkniveau van mensen en minder om diploma's. Dat de wet op NLQF er komt. Dat er een oplossing komt voor de oneigenlijke concurrentie tussen bekostigd en niet-bekostigd onderwijs.'

Paneldiscussie met:

- Adriana Stel (directeur Stoof)
- Marianne Zoetmulder (programmamanager UWV)
- Fred van der Westerlaken (voorzitter College van Bestuur Onderwijsgroep Tilburg)
- Marc van der Meer (bijzonder hoogleraar onderwijsarbeidsmarkt bij Reflect)

Stelling 1

Het bekostigd onderwijs speelt onvoldoende in op flexibel maatwerk voor volwassenen.

Zijn we voldoende in staat om in te spelen op vragen bedrijven regio? Daar is Fred van der Westerlaken wel optimistisch over. Hij vindt dat het mbo er is voor jongeren én volwassenen.

Er zijn zeker goede voorbeelden en mogelijkheden om te benutten:

- Via samenwerking tussen bekostigd onderwijs en arbeidsmarkt is een nieuwe kwalificatie in de zorg tot stand gekomen.
- Bij ROC Rivor kun je voor 1200 euro op niveau 2 voor verschillende richtingen puur een diplomaroute doen met op de werkvloer een proeve van bekwaamheid.
- In het hoger onderwijs zijn veel opleidingen die flexibiliseren waar het kan en wenselijk is.
- De leerwerkloketten - regionale samenwerkingsverbanden tussen onderwijs, bedrijfsleven en uwv - helpen om tot agendasetting komen.

Toch moet er volgens Adriana Stel meer maatwerk voor volwassenen komen. Veel te vaak moeten volwassenen deelnemen aan onderwijs met jongeren samen. Het onderwijs moet volwassenen in staat stellen te tonen wat ze kennen en kunnen en daar maatwerk op bieden om zo de arbeidsmarkt te bedienen.

Conclusie

Ook al is het complex om maatwerk te realiseren binnen het bekostigde onderwijs, er zijn wel mogelijkheden. Mensen waarde toekennen die ze al hebben geeft vertrouwen, ook om door te leren. Iemand met een mooi certificaat is veel gemotiveerder om een opleiding te volgen. Zo kunnen we komen tot opscholing. En: als je wil inspelen op markt voor volwassenen moet je ondernemerschap tonen.

Stelling 2

Volwassenen in Nederland zijn goed in staat om zelf invulling te geven aan een leven lang ontwikkelen.

Er veel twijfel in de zaal rond deze stelling vanwege de tweedeling: wat de hoger opgeleiden betreft staan we goed in de ranking maar wat de lager opgeleiden betreft niet. Dat is een probleem in diverse branches. Deze groep gaat in toekomst mogelijk verder achterlopen. De grote uitdaging is om naast de hoger opgeleiden de groep lager opgeleiden te stimuleren om zich te ontwikkelen. Zodat ook zij meekunnen in onze kenniseconomie.

Dan aan de slag met oplossingen.

Lodewijk Asscher had het over een APK, Adriana Stel gaat liever uit van de term periodieke arbeidsmarktscan. Je moet proberen om mensen te laten nadenken over carrière en ontwikkeling. Als iedereen een oproep krijgt dan heb je het erover: Waar sta je? Wat zijn nog uitdagingen om aan te gaan? Je gaat het een levend onderwerp maken. Mensen moeten in de spiegel kijken en een reëel beeld hebben van zichzelf. Regulier die bewustwordingsstap zetten geeft beter perspectief op de toekomst. Je hebt instituties nodig om dit te faciliteren.

'De volwassene' bestaat niet. Grote groepen mensen hebben geen startkwalificatie en zijn niet goed bemiddelbaar voor arbeidsmarkt. Maar de meeste mensen zijn wel in het vizier bij een of andere instantie. Denk aan UWV, woningcorporaties. Die kunnen ook een rol hebben.

Conclusie

Het gaat om een gedeelde verantwoordelijkheid. Samenwerking tussen scholen en bedrijven is cruciaal. Er is veel meer mogelijk dan we denken. Bedrijven moeten wel duidelijk maken waar ze behoefte aan hebben. Ook andere relevante instanties kunnen mede invulling geven aan een leven lang ontwikkelen. Werken aan houding en bewustwording bij mensen. Daarbij zijn instrumenten nodig als NLQF en deelkwalificaties. Financiering kan onder andere uit O&O-fondsen.

Stelling 3

Alleen met een samenhangend beleid ten aanzien van leven lang ontwikkelen van de verschillende ministeries komt dit beleid van de grond.

Er is nu in het nieuwe kabinet een samenhangend projectteam. De eindverantwoordelijkheid ligt bij de minister van SZW Wouter Koolmees.

Conclusie

Departementen kunnen het beste in de regio ophalen wat er al is. Verkennen wat er is op het terrein van basiseducatie, mbo en ho en dat verzamelen. In regionale setting zijn er al samenwerkingserbanden, maar hoe breng je dat verder?

Stelling 4

Goede loopbaanbegeleiding is voorwaarde voor een leven lang ontwikkelen.

Lifetime employment bestaat niet meer. Vroegtijdig - al op school - beginnen met loopbaanbegeleiding is van belang. Loopbaanbegeleiding is in mbo al een groot goed. Wel letten op de aansluiting met studenten: die blijken eigen en eigentijdse manieren te hebben om zich op hun loopbaan te richten.

Goede loopbaanbegeleiding moet ook vanuit werkgevers komen. Er moet een dringende oproep komen aan werkgevers om hier aandacht aan te besteden.

Conclusie

Goede loopbaanbegeleiding is inderdaad een voorwaarde. Het gaat ook om bewustzijn creëren. Dat begint in het onderwijs en gaat verder tijdens de loopbaan.

Slotconclusies

1. Er kan meer dan je denkt qua regelgeving. Daar moet je je niet door laten weerhouden.
2. Zorg voor een periodieke arbeidsmarktscan voor iedereen.
3. Zorg voor regionale organisatie en leg zaken vast in een meerjarenplan waarin helder is wat de markt vraagt, met een goed aanbod en faciliteiten. Met o.a. samenwerking tussen publieke en private opleidingen. Zodat informeel leren en praktijkleren verbonden raken aan formeel leren. Houd er rekening mee dat het leren voor volwassenen wezenlijk anders is dan voor jongeren. En: zorg voor transparantie.
4. Laten we het gaan doen. Alle ingrediënten zijn er. Er is een goede bedding voor een leven lang ontwikkelen!